

ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД

Зміни вузького масштабу

Незважаючи на позитивний характер, нова редакція закону про банкрутство не внесла кардинальних змін до відповідної процедури

Дмитро МАТВИЙЧУК
юрист ЮФ «Юридичний радник», м. Київ
Спеціально для «Судового вісника»

Українські правотворці провели значну роботу над удосконаленням процедури банкрутства в Україні. У результаті було прийнято зміни до Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» (Закон), які набули чинності 19 січня 2013 року.

Здійснили законодавці революцію у сфері банкрутства чи зробили крок назад? Наразі важко з певністю дати відповідь, адже зміни потрібно випробувати практикою. Проте ми можемо проаналізувати новачки і спрогнозувати майбутні реалії здійснення процедури банкрутства.

Досудова санація

Відповідно до пункту 1 статті 6 Закону ініціювати процедуру санації боржника до порушення провадження у справі про банкрутство мають право боржник або кредитор.

Процедуру санації було передбачено й у попередній редакції Закону, проте у зв'язку з відсутністю чітко визначеного порядку проведення такої процедури застосування її на практиці було майже неможливим. Цю прогалину врахували законодавці. Так, у новій редакції Закону більш детально прописано всі умови введення досудової санації. Її застосування дасть змогу підприємствам, яким потрібне відносно незначне впливання інвестицій, бути «врятованими».

При цьому досудова санація може бути використана і недобросовісними боржниками, які матимуть змогу «штучно» заявити про неї та отримати до дванадцяти місяців розрахункових канікул, адже при призначенні зазначеної процедури не може бути порушено справу про банкрутство, а також діє мораторій на задоволення вимог кредиторів.

Оприлюднення відомостей

Відповідно до пункту 3 статті 38 Закону з метою виявлення кредиторів з вимогами за зобов'язаннями боржника, визнаного банкрутом, що виникли під час проведення процедур банкрутства, здійснюється офіційне оприлюднення повідомлення про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури на офіційному веб-сайті Вишого господарського суду України в мережі Інтернет.

Вказані зміни набудуть чинності 19 січня 2014 року, проте вони є ще одним значним «плюсом» у процедурі банкрутства, адже кредиторам буде набагато простіше стежити за станом своїх боржників. Ця зміна також усуває можливість затягування процедури

банкрутства ініціюючим кредитором шляхом неподання протягом тривалого часу оголошення про порушення справи про банкрутство до офіційного друкованого видання.

«Запізнілі» кредитори

У пункті 2 статті 14 попередньої редакції Закону було зазначено: «вимоги конкурсних кредиторів, що заявлені після закінчення строку, встановленого для їх подання, або не заявлені взагалі, — не розглядаються і вважаються погашеними, про що господарський суд зазначає в ухвалі, якою затверджує реєстр вимог кредиторів. Зазначений строк є граничним і поновленню не підлягає».

Натомість відповідно до пункту 4 статті 23 Закону з урахуванням змін: «особи, вимоги яких заявлені після закінчення строку, встановленого для їх подання, або не заявлені взагалі, не є конкурсними кредиторами, а їх вимоги погашаються в шосту чергу в ліквідаційній процедурі».

Відтепер у процедурі банкрутства кредитори, які пропустили місячний строк на подання до суду заяви з вимогами, будуть включені до реєстру вимог кредиторів, проте їхні вимоги задовольнятимуться в шосту чергу. Це означає, що у більшості випадків такі кредиторські вимоги визнаватимуться, а кредитори братимуть участь у провадженні в справі про банкрутство і відповідно нести витрати на таке провадження, але стягнути заборгованість їм навряд чи вдасться, адже на практиці майна боржника не завжди вистачає на задоволення вимог четвертої черги, не кажучи вже про п'яту та шосту.

Безспірні вимоги

Змінилося також і поняття безспірних вимог кредиторів. Відповідно до пункту 3 статті 10 нової редакції Закону безспірні вимоги кредиторів — це грошові вимоги кредиторів, підтверджені судовим рішенням, що набуло законної сили, і постановою про відкриття виконавчого провадження, згідно з яким здійснюється списання коштів з рахунків боржника. Відтепер при поданні заяви про порушення справи про банкрутство кредитор обов'язково повинен долучити до неї рішення суду, яке набуло законної сили. Попередньою редакцією Закону вимагалася тільки постановою про відкриття виконавчого провадження, а за яким документом це провадження відкривалося, для суду не мало жодного значення. Так, наприклад, доволі часто для відкриття провадження у справі про банкрутство кредиторам було достатньо подати постанову про відкриття виконавчого провадження та виконавчий напис нотаріуса. Проте із набуттям чинності змінами до Закону обов'язково доведеться звернутися до суду для отримання відповідного рішення. Що приносить така зміна? По суті, нічого позитивного, адже це дасть боржникам додатковий час для виведення своїх активів перед відкриттям провадження про банкрутство.

Зміна підвідомчості майнових спорів з вимогами до боржника може призвести до ще більшого затягування провадження у справах про банкрутство

Підвідомчість справ

Відповідно до пункту 4 статті 10 Закону суд, у провадженні якого перебуває справа про банкрутство, вирішує всі майнові спори з вимогами до боржника, у тому числі спори про визнання недійсними будь-яких правочинів (договорів), укладених боржником; стягнення заробітної плати; поновлення на роботі посадових та службових осіб боржника, за винятком спорів, пов'язаних із визначенням та сплатою (стягненням) грошових зобов'язань (податкового боргу), визначених відповідно до Податкового кодексу України, а також справ у спорах про визнання недійсними правочинів (договорів), якщо з відповідним позовом звертається на виконання своїх повноважень контролюючий орган, визначений Податковим кодексом України.

Таким чином, було змінено підвідомчість у зазначених категоріях справ. З одного боку, ця норма має логічний сенс, адже все ж таки краще, коли всі справи щодо боржника розглядає один суд і в результаті враховуються всі вимоги. Проте з іншого — є й мінуси. По-перше, судді господарських судів недостатньо кваліфіковані щодо розгляду спорів, які належать до юрисдикції цивільних судів. По-друге, на практиці доволі часто при процедурі банкрутства наявні трудові спори, а у підприємства може бути багато працівників. У зв'язку з цим розгляд таких спорів у господарському процесі може ще більше «заморозити» провадження у справі про банкрутство, яке і до набуття чинності змінами до Закону важко було назвати швидким.

Недійсність правочинів

У статті 20 нової редакції Закону приховано «підводний камінь», який може перекреслити всі позитивні зміни Закону. У цій статті визначено порядок та підстави визнання недійсними правочинів, а також спростування майнових дій боржника. Так, викликають занепокоєння нові підстави такого визнання, а саме:

- боржник самостійно виконав майнові зобов'язання раніше встановленого строку;
- боржник до порушення справи про банкрутство взяв на себе зобов'язання, в результаті чого він став неплатоспроможним або виконання його грошових зобов'язань перед іншими кредиторами повністю або частково стало неможливим.

Щодо першої підстави, то не зрозуміло, який саме строк братиметься до уваги. Наприклад, чи буде вважатися виконаним раніше встановленого строку зобов'язання, якщо за договором строком його виконання встановлено один місяць, а боржник виконав його за десять днів?

Та ще більше занепокоєння викликає друга підстава. Адже, враховуючи текст норми, можна дійти висновку, що абсолютно всі правочини, які були здійснені протягом од-

ного року, що передувало порушенню справи про банкрутство, можна буде визнати недійсними.

Як бачимо, ця норма є доволі спірною, тому маємо надію, що в недалекому майбутньому Вищий господарський суд України надасть логічне роз'яснення щодо зазначених підстав визнання недійсними правочинів та спростування дій боржника.

Збори кредиторів

У попередній редакції Закону врегулювання скликання та проведення зборів кредиторів було мінімальним. У новій редакції це питання описано детальніше. Відповідно до пункту 2 статті 26 Закону перші збори кредиторів вважаються повноважними, якщо на них присутні кредитори, що мають не менш ніж дві третини голосів. Наступні збори вважаються повноважними у разі присутності кредиторів, які мають більше половини голосів. З одного боку, це позитивна зміна, адже досі нерідко на практиці збори кредиторів проводилися з присутністю одного кредитора, який одноосібно міг обрати комітет кредиторів і вирішити подальшу долю боржника. Проте, з іншого боку, зібрати кворум не менш ніж у дві третини голосів на практиці доволі часто є проблематичним, а відповідно, це стане причиною для збільшення строків банкрутства, якщо і не повного замороження.

Оцінка майна

Відповідно до пункту 1 статті 43 нової редакції Закону майно, яке підлягає реалізації у ліквідаційній процедурі, оцінюється ліквідатором. Початковою вартістю цілісного майнового комплексу є сукупність визнаних у встановленому цим Законом порядку вимог кредиторів.

Таким чином, якщо раніше оцінка майна проводилася арбітражним керуючим з урахуванням вимог Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність», то з моменту набуття чинності змінами до Закону оцінку майна арбітражні керуючі здійснюють без урахування вимог цього Закону. Останній застосовується лише у разі, якщо боржником виступають державні підприємства та підприємства, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує 50 %.

З урахуванням вищевикладеного вбачається, що революція у сфері здійснення банкрутства, на яку всі чекали, так і не відбулася. Безумовно, Закон зазнав позитивних змін: зменшено майже всі процесуальні строки, змінено та розширено процедури банкрутства. Проте з'явилися і певні норми, які погіршили ситуацію у цій сфері. Резюмуючи, можна підтвердити, що нова редакція Закону є все ж таки кроком уперед.